

ber bajonettet rejtegetve feléje törtetett, spanyolul szidalmazva őt és a II. Vatikáni Zsinatot. Lefülelése után kiderült, hogy négy éve a felfüggesztett tradícionista Lefévbvre érsek szentelte pappá. Ecőne azonban jelezte, hogy az utolsó évben már velük sem állt kapcsolatban.) Éjjél van: a Szentatyá visszavonul. De sokan reggelig ott maradnak, amikor is Ribeiro bíboros pátriárka szentmisével fejezi be a virrasztást.

Lucia Santos, a fatimái jelenések 75 éves fő tanúja, a coimbrai kármelből erre az alkalomra külön engedéllyel odajött. 13-án reggel 8 órakor őt fogadta elsőnek 20 percre a pápa. Őt áldoztatta meg elsőnek a délelőtti nagy koncelebrált misén. Mellette egy-egy 7, 9 és 10 éves, tehát a fatimái pásztorkák korában levő gyermekeket, és néhány „kiváltságosat”: betegeket. Beszédében az evangéliumból indult ki: „János házába fogadta Máriát. Ez a Mária-kegyhelyek teológiája.” A beszéd gondolatai természetesen olvadnak át a nagy felajánlásba a mise végén, a kitett Szentség előtt Mária szeplőtelen Szívének, a püspökök testülete és az egész Egyház nevében. A harmadik óra vége felé járunk, de a pápa hangja nem hogy friss, hanem egyenesen szenvedélyes: „Fogadd el, ó Krisztus Anyja, ezt a minden ember és egész társadalmak szenvedésével terhes segélykiáltást; nyilatkoztasd ki nekünk újra a világ történetében az irgalmas szeretet hatalmát!” Utána még külön ima az Argentina és Anglia közti békéért. – Majd visszavonul a templomba, hogy imádkozzék Ferenc és Jácinta sírjánál. Lúcia is idejött, s újra áldásban részesül.

A délután 4 és 5 közti időt, a tavalyi történet óráját, a pápa a jelenések kápolnájában óhajtotta tölteni. A tömeg mély tisztelettel figyeli, amint az olvasó szemeit pergeti, mint akármelyikük, breviáriumát mondja, majd ismét olvasóját veszi elő. Csend van. És talán a néma imádságnak ebből az órájából hangzik felénk legigazabban a portugáliai út sűrített üzenete. Mindnyájunknak.

R.

NEMZETKÖZI PNEUMATOLÓGIAI KONGRESSZUS RÓMÁBAN

Tavaly ünnepeltük az I. Konstantinápolyi zsinat 1600. és az Efezusi zsinat 1550. évfordulóját (I. Szolgálat 51. sz.). A Szentatyá nagy ünnepélyességgel kívánt megemlékezni az évfordulóról, ezért már tavaly pünkösdre összehívta Rómába a világegyház püspökeit. A máj. 13.-i merénylet miatt azonban éppen csak megjelent a Szent Péter-bazilikában, illetve hangszalagra vett üzenettel köszöntötte a Maria Maggioreban összegyűlteket.

Az idén március 22 és 26 között tartották meg, a Pápa óhajára, a világ különböző részeiről érkezett szakemberek a régi színódusi aulában a nemzetközi pneumatológiai (szentlélektani) kongresszust, mintegy 350 résztvevővel.

A cél az volt, hogy a különböző keresztény egyházak képviselői elmélyítsék a Szentlélekről szóló tanítás örökségét, amelyet az I. konstantinápolyi zsinat fogalmazott meg, és ökumenikus kincse maradt mind Kelet, mind Nyugat egy-

házainak. – Témája: „A Szentlélek az egyház életében.” Ezt több témakörben dolgozták föl: Az I. konstantinápolyi zsinat pneumatológiája, a Szentlélekről szóló tanítás Kelet és Nyugat hagyományában, a biblikus pneumatológia szempontjai, a Szentlélek az egyház mai tapasztalatában. – Neves szakemberek tartottak előadásokat: pl. Dr. J. D. Zizioulas (ortodox) (I. Szolg. 26. sz.), G. Khodr libanoni érsek, C. M. Martini SJ biblikus, Milánó érseke, M. Thurian (Taizé), Ch. Petri (Párizs), R. Schnackenburg (Würzburg). Délutánonként munkacsoportokban vitatták meg a témákat, és e csoportokon belül is elhangzottak kisebb beszámolók.

A megnyitó előadást Y. Congar domonkos teológus tartotta. Emlékeztetett arra, hogy a II. vatikáni zsinat során az Egységtitkárság minden kedden összejövetelt tartott ortodox, anglikán és protestáns zsinati megfigyelőkkel, akik gyakran kifogásolták, hogy a zsinati szövegtervezetekből hiányzik a Szentlélekre vonatkozó tanítás. A zsinati atyák megszívlelték ezt a kritikát. VI. Pál pápa később örömmel jelezte, hogy a végleges zsinati szövegekben 238 alkalommal történik említés a Szentlélekről. De vajon elég-e ez? – kérdi Congar. Elégséges-e, hogy többször megemlíti a Szentleket? Szerinte nem. Ez még nem pneumatológia. Ahogy egy protestáns szerző megjegyezte: ez csak annyi, mint ha egy süteményt behintünk porcukorral.

Congar ezután röviden áttekintette a katolikus pneumatológiát a zsinatig. Kissé részletesebben vázolta a II. Vatikáni zsinatnak a Szentlélekre vonatkozó tanítását. Majd a karizmatikus megújulás jelentőségére mutatott rá, amely az utolsó két évtizedben a katolikusok között futótűzként terjedt el. Congar szerint ez nem valami múlt divat. Hasonlított azokhoz a mozgalmakhoz, amelyek a protestáns körökben a 19. században és a 20. sz. elején kibontakoztak. Mi most karizmatikus megújulásról beszélünk, amely – néhány túlzástól eltekintve – az egyházban, az egyházon belül helyezkedik el; nem vonja kétségbe régi intézményeit, inkább új lélekkel akarja megtölteni őket.

P. Congar ezután a 381-ben megtartott I. konstantinápolyi zsinatról szólt, amelyen csak Kelet püspökei vettek részt. Azáltal lett ökumenikus, általános a szó teológiai értelmében, hogy Nyugat is elfogadta. Valójában a Szentlélekre vonatkozó tanítását már Nyugat is vallotta. Ezt a tanítást, ahogy VI. Pál pápa 1973-ban kijelentette, ki kell fejteni, ki kell egészíteni. (Katolikus részről többek között éppen P. Congar jelentkezett újabb kutatások eredményeivel. Figyelmét különösen is az I. konstantinápolyi hitvallás értelmezésére irányította: a Szentháromság harmadik Személyének eredését világlátta meg, felsorakoztatva a keleti és nyugati hagyomány ide vonatkozó tanítását.)

Tudjuk, hogy az ún. konstantinápolyi hitvallásba később, valószínűleg az 589-es toledói zsinaton került bele a „Filioque” hittétel, tehát hogy a Szentlélek az Atyától és a Fiútól származik. A Római Misszáléba 1014-be vezette be VIII. Benedek. A „Filioque” volt az ortodox és a katolikus egyház közötti vita egyik fő pontja évszázadokon át. Az ortodoxok mindig az egyesülés feltételeként kívánták a „Filioque” eltörlését. A ferrarai-firenzei zsinaton ez volt az egyetlen

feltételük. Congar alapos elemzés után kimutatja, hogy a keleti és a nyugati Szentháromság-teológia ugyan egymástól eltérően közelíti meg a titkot, de mindegyik összefüggő megfogalmazásban. Egyik sem tökéletes. A keleti jobban, helyesebben kifejezi az Atya „monarchiáját” (t. i. azt, hogy az Atya az abszolút Forrás a személyek eredésénél), és ezt elhomályosítja a „Filioque” formula. A keletiek viszont nem érzékeltetik a Szentlélek és az Ige (Fiú) örök és üdv-ökonomiai viszonyát. Mindenesetre Congar szerint a két megközelítés – bár egyik sem tökéletes – egymással összeegyeztethető. Keletnek és Nyugatnak el kellene tehát ismernie ezt a konvergenciát, és elfogadni a mély egység mellett a komplementaritást, vagyis azt, hogy a különböző megközelítések kiegészítik egymást. Congar a fizikus Bohr elvét szeretné alkalmazni a teológia egyes kérdéseire: „Egy igaz állítás ellentéte hamis állítás. De egy mély igazság ellentéte lehet maga is mély igazság.”

Congar ezek után ezt a kényes kérdést vetette fel: vajon az ortodoxok és katolikusok közötti mély szakadás orvoslására – még ha ez a latinok között egy kis szakadást is okozna – nem kellene-e elhagyni a „Filioque” formulát a Credoból? Persze továbbra is megtartva annak helyes tanítását. Egyébként 810-ben III. Leó is mellőzte a „Filioque” beiktatását, megőrizve a tanítást.

A kongresszus záróülésén maga a Szentatyja is részt vett. Beszédében mindenekelőtt hangsúlyozta a kongresszus ökumenikus jellegét. Reményét fejezte ki, hogy Szentlélek, „az egyház egységének kiindulólelve” továbbra is fejleszti az egységet közöttünk. „A keresztyények egysége nem olyan esemény, amit az emberi értelem előre láthat; csak mint Krisztus Lelkének adományát remélhetjük.” „Rá kell tehát magunkat bízni a Szentlélek titokzatos vezetésére.”

Kiemelte még a Szentlélek szerepét az egyház életében, a teológiai kutatás szükségességét: „A hitnek nincs mit félnie a teológiai kutató munkától; ellenkezőleg, megkívánja – föltéve, hogy a kutatáshoz megkívánt szabadsággal történik, és a hit szellemében, ami nélkül nem lehetséges nevéhez méltó teológia.” Továbbá a Szentlélek működését: „Mindenütt megtaláltátok, ámulattal, az öröm dinamizmusát, aminek forrása a Szentlélek, s missziós lelkesedése átjárja az időt és a teret, hogy Isten új népét építse, és eszkatológikus teljességére vezesse.”

Sz. B.

„SZÉP SZŰZ MÁRIA, KÖNYÖRÖGJ ÉRTÜNK!”

„Ékes virágszál, hozzád esdeklünk...” Egyike ez annak a számtalan éneknek és imának, amellyel keresztyény népünk évszázadok óta kéri bizalommal Mária anyai közbenjárását. „A hívők összessége a Szentlélek kenetét kapta, és így nem tévedhet meg hitében” (LG 12). Ez a Szentlélektől vezetett csalahatatlan „hitérzék” (sensus fidei) nyilvánul meg az egész világ katolikus és görögkeleti híveiben, amikor nem apad el ajkukon Mária dicsérete és a Máriá-